

Lauri Laats: ehk jõuame nüüd konkreetse otsuseni, mida Linnahalliga teha

Piisas Tallinna linnajuhtidel vaid esitleda Linnahalli ala arengu võimalikku visiooni, kui löi taas lõkkele arutelu, milles annavad tooni vaid mustvalged lahendused: kas hoone igavene säilimine või maa pealt igaveseks kadumine. Tegemist tundub olevat punnseisuga linnasüdame ja mereäärse ala edasises arengus, kirjutab Lauri Laats.

Ühelt poolt on üllatav, et Linnahall tekitab sedavõrd tugevaid emotsioone ning arutelusid, sest viimasest hoones toimunud avalikust ja ametlikust üritusest möödub juba 14 aastat. Teisalt on siiski tegemist pomposse ehitisega, mis võtab enda alla pea 40 000 ruutmeetrit, mis on ligikaudu viis ja pool täismõõtmetes jalgpalliväljakut. Muidugi on see aukartust äratav ehitis, kuid samal ajal on tegemist hiiglasliku hoonega, mis lihtsalt laguneb.

Ometi on hoonel väärikas ajalugu, 1983. aastal omistati sellele grand prix Rahvusvahelise Arhitektide Liidu biennaalil "Interarch" ja 1984. aastal NSV Liidu riiklik preemia. 2012. aastal keskendus Veneetsia arhitektuuribiennaalil Eesti ekspositsioon Linnahalli hiilguse ja hääbumise juhtumianalüüsile kõnetades sealjuures kasutuseta arhitektuuriteoste küsimust laiemalt.

Tasub meenutada, et Linnahall oli oma ajastu kohta revolutsiooniline rajatis, esimene avalik ehitis, mis Nõukogude perioodil ehitati mere äärde. Isegi V.I. Lenini nimeliseks paleeks märgistamine ei suutnud kuidagi murda fakti, et hoone katuselt võis igaüks vaadata takistuseta vaba maailma poole.

Tõenäoliselt üks põhjalikumaid käsitlusi Linnahalli olemusest ja selle suhestumisest ühiskonnaga on leitav antropoloog Francisco Martinezi raamatus, mis käsitleb Nõukogude aja pärandit Eestis. Martinez rõhutab muuhulgas, et tegemist oli põhimõttelise märgiga Tallinna mereäärse linnaruumi ümbermõtestamisel sadamaalast avalikuks ja avatud alaks, kus suurim väärtus on vaade merele.

Kunstiajaloolane Krista Kodres on ühes aastate taguses arutluses Linnahalli kaitseks toonud välja selle erilise mälu (lieux de mémoire), vastuolulise mineviku, mis tähistab inimestele väga

err.ee

Estonia teater

erinevat ning muudab objekti oluliseks kultuurisümboliks.

Põhjendamatu oleks pahaks panna ka muinsuskaitstajate dzotile viskumist, sest täpselt see ju nende töö ongi. Seni, kuni Linnahall püsib kaitsmist vajavate objektide nimekirjas, peabki leidma põhjendusi ja võimalusi, et seista vastu plaanidele, mis mälestist kahjustada võiksid. Kuid kaitsmisega peab käsikäes käima ka tulevikuvision. Mis on kaitstava objekti perspektiiv?

Suur hoone ja suur raha

Just hoone suurust võib pidada üheks põhjuseks, miks on sellele rahakate kosilaste leidmine siiani ebaõnnestunud. Ajastu kohaselt tuli Linnahalli rajamisel arvesse võtta Moskva käsku, et pealinnades peab olema 6000 kohaga spordihall, mille plastmassistmed küll peatselt 4200 pehme tooli vastu välja vahetati. Arvestades sinna juurde ka jäähalli 3000 vaatajakohta, on tegemist Eesti mõistes muljetavaldava mahutavusega.

Tegelikult nenditi juba 1990. aastate alguses, et aastaringne täitumus vaid 50 protsenti näitab Tallinna jaoks hoone liigset suurust ning asuti otsima lahendusi, kuidas mõistlikumalt majandada ning leida juurde lisavõimalusi hoone elavdamiseks ning täiendava tulu teenimiseks.

Perioodiliselt sai avalikkus kuulda analüüsides ning plaanidest välisinvestori abil Linnahallile kohe-kohe uus hingamine anda. Arvukas hulk arhitektuurilisi visioone ning sinna sekka vaidlused "säilitada mitte lammutada" (koma saab vastavalt enda eelistusele paigutada) hoiavad Linnahalli jätkuvalt tähelepanu all.

Kõige käegakatsutavam muutus oli õhus 2020. aasta vabariigi aastapäeva järgselt, mil avalikkust teavitati Tallink Grupi ja AS Infortari koostööst Tallinna linnaga Linnahalli ja seda ümbritseva ala arendamiseks, mis pidi maksma minema hinnanguliselt 300 miljonit eurot. Justkui Linnahalli halva õnne märgina rullus üle maailma aga koroonapandeemia, mis tegi rikka kosilase enda abivajajaks ning hea plaan jäigi katki.

Tallinki suur visioon nägi ette Linnahalli juurde sadama loomist, et vajalik rahvusvaheline klientuur ise kohale tuua, mis on ka tõenäoliselt üks väheseid viise, kuidas see suur objekt üldse äriliselt tööle hakkaks.

Mündi üks külg on Linnahalli renoveerimise kulu, kuid teine selle edasine ülalpidamine. Tegemist on väga suure objektiga, mis vajab kütmist, hooldamist, majandamist, ka remonti. Paratamatult jääb suures osas hoone ülalpidamine avaliku raha kanda, olgu siis linna- või riigieelarvest.

"Just raamatukogu on näide, mida võib ühe teadmata ehituskvaliteediga hoone korda tegemiselt oodata."

Tekib õigustatud küsimus – mida ilmselt teadvustavad ka kõik hoone tulised kaitsjad –, et kas Eesti saab sellist hoonet endale lubada. Paigutub see ju suuruselt ning küllap ka püsikuludelt samasse kategooriasse KUMU, ERM-i ning rahvusraamatukoguga. Just raamatukogu on näide, mida võib ühe teadmata ehituskvaliteediga hoone korda tegemiselt oodata: renoveerimise hind on kasvanud 59 miljonilt eurolt üle 90 miljoni.

Sealjuures ei tohi unustada, et ehitamise järjekorras on juba Tartu südalinna kultuurikeskus, Kreenholmi kultuurikvartal, Arvo Pärdi nimeline muusikamaja, rahvusooperi juurdeehitus, filmilinnak ning telemaja.

Vajame laiemat arutelu

Tõenäoliselt on Linnahall kinnistunud avalikku debatti sedavõrd, et ükskõik, millise otsuse juurde ka ei jõutaks, jääb see veel pikka aega resonantsi tekitama. Aastaid kestvad vaidlused pole midagi eriskummalist, mõnevõrra sarnase näite saab tuua Londonist, kus Earls Courti näitustekeskuse sulgemine ja hoonete lammutamine tõi 2015. aastal tõi kaasa suure vastuseisu ala edasise kasutuse osas ja ühtsele nägemusele on lähedale jõutud alles kaheksa aastat hiljem.

Antropoloog Francisco Martinez, nendib juba viidatud teoses, et näiteks Machu Picchu või Akropolise all peame silmas kultuuripärandit, kuigi need paigad olid sajandeid hüljatud ning omavad tähendust varemtena, mitte restaureerituna. Kui arutelu Linnahalli ala tuleviku üle sai juba uuesti avatud, siis tasub loota, et sel korral jõuame ka konkreetse põhjendatud otsuseni, kuidas ja miks midagi teha. Ka otsus säilitada see tulevastele põlvedele varemete kujul, on otsus.

Toimetaja:

Kaupo Meiel